

Kenen joukoissa seisot?

Hanne Koivisto: Poliitikkaa, erotiikkaa ja kulttuuritaistelua. Kirjoituksia suomalaisesta vasemmistoälymyöstä 1930-luvulta. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura 2011. 340 s.

Tammikuun 12. päivänä tuli kuluneeksi 100 vuotta Raoul Palmgrenin, yhden tunnetuimman suomalaisen vasemmistoälykön, syntymästä. Merkkipäivän kunniaksi Työväenliikkeen kirjastossa Helsingin Sörnäisissä järjestettiin juhlaseminaari, jonka puheissa Palmgrenia kunnioitettiin kirjallisuudentutkijana, isänä ja toisinajattelevana piikkiä sotienjälkeisen vasemmiston lihassa.

Raoul Palmgren on kiintotähti myös kulttuurihistorioitsija Hanne Koiviston viime vuonna julkaistussa artikkelikokoelmassa *Poliitikkaa, erotiikkaa ja kulttuuritaistelua: Kirjoituksia suomalaisesta vasemmistoälymyöstä 1930-luvulta*. Tavalla tai toisella Palmgren on läsnä jokaisessa kokoelmaan sisältyvässä kymmenessä artikkelissa, mikä ei tietenkään tarkoita sitä, että Koiviston artikkelien kohteena oleva 1930-luvun vasemmistoäly-

mystö voitaisiin tiivistää yhteen mieheen. Päinvastoin Koivisto nostaa kokoelmassa esille lukuisan määrän ahkeria, innostuneita ja sitoutuneita kirjoittajia, jotka itsekin tahtoivat osallistua vasemmiston toimintaan osana niin sanottua älymyöstä. Erityisesti monesti sivuutetut naiset saavat kirjoituksissa runsaasti tilaa: esimerkiksi Kaisu-Mirjami Rydberg, Elvi Sinervo, Sylvi-Kyllikki Kilpi, Jenny Pajunen ja Hilka Ahmala lunastavat oman paikkansa usein varsin miehessä seurassa.

1930-luvun yhteiskunnalliselle elämälle olivat tyypillistä voimakkaita poliittiset ja ideologiset vastakkainasettelut voimistuvan oikeiston ja ahtaammalle ajatun vasemmiston välillä. Kokoelman kirjoituksissa Koivisto kartoittaa laaja-alaisesti niitä teemoja, keskusteluja ja kiistanaiheita, joiden myötä vasemmistoälymyöstä pyrki vaikuttamaan sekä omiensa että vastapuolen käsityksiin yhteiskunnan ja ihmisen välisestä suhteesta. Toimintaedellytysten kaventuessa poliittisella kentällä siirtyi älymyösten toiminta yhä enemmän kulttuurin ja kirjallisuuden alueelle, mikä ei ainakaan liennyttänyt erityisesti vuosikymmenen puolivälissä käyttyä kirjallisuustaistelua.

Kokoelman kirjoituksissa Koivisto käsittelee älymyösten ja intellektuellien käsitteitä, laajemmin niiden kytköksiä modernin ihmiskäsityksen syntyyn ja erityisesti 1800-luvun lopulla alkaneeseen keskusteluun intellektuellin sitoutumisesta tai vapaudesta. Tärkeimmät koordinaatit tälle keskustelulle löytyvät Antonio Gramscin 1900-luvun alkupuolella julkaisemista kirjoituksista.

Koiviston artikkeleissa läpikulkevana teemana on tarkastella sitä, kuinka kokoelmassa tarkasteltavat kirjoittajat ymmärsivät itsensä älymyösten jäseninä. Vasemmistoälymyösten kuuluminen oli aina myös konstruktioita, identiteettityön tulosta. Kokoelmassa korostuukin

älymystöön erottamattomasti kuuluva itsereflektio: kuinka vasemmistoälymystö ymmärtää

itsensä, oman toimintansa ja sen oikeutuksen. Jatkuva reflektio nostaa esille myös sen, kuinka vasemmistoälymystö on aina joutunut ylittämään rajoja. Suurimmalla osalla vasemmistoälymystön kärki-kaartia oli porvarillinen tausta, jonka henkisestä painolastista he pyrkivät irti. Toisaalta Jenny Pajusen, Hilikka Ahmalan ja Lauri Vileniuksen kaltaiset työläiskodeista lähteneet kirjoittajat joutuivat korvaamaan koulutuksen puutteensa kovalla opiskelulla. Vasemmistoälymystöön ei synnytty, vaan se saavutettiin niin ”ylhäältä” kuin ”alhaaltakin” kovan työn kautta.

Kokoelmaan sisältyvät artikkelit on kirjoitettu ja julkaistu yli kymmenen vuoden aikana. Kokoelman kannalta tällä on sekä hyviä että huonoja puolia. Osoituksena jälkimmäisistä kokoelmaa varten muokkaamattomissa artikkeleissa toistuvat ehkä pakostakin samat asiat ja jopa samat lauseet. Esimerkiksi Raoul Palmgrenin R. Palomeren nimellä kirjoittama aikalaiskuvaus ”30-luvun kuvat” saa ehkä suhteettoman suuren painoarvon 1930-luvun vasemmistoälymystön kuvauksena ja lähtökohtana älymystön itsekäsityksen ymmärrykselle. Hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että jokainen artikkeli tarjoaa oman, rajatumman näkökulmansa samaan ongelmakenttään, minkä ansiosta vasemmistoälymystön monimuotoisuus tulee paremmin esille artikkeleiden kokonaisuudessa kuin esimerkiksi monografiassa.

Artikkelikokoelmassa rakentuva kuva 1930-luvun vasemmistoälymystöstä korostaa ryhmän ja älymystöidentiteetin yhteisöllistä luonnetta. Lukeutuminen vasemmistoälymystöön saattoi antaa tukea, mutta yhtä lailla osallisena vasemmistoälymystöön kirjoittajat usein alistivat itsensä jatkuvalle tarkkailulle, kuten Koiviston läpi-

käymistä Etsivän keskuspoliisin raporteista käy ilmi. Silmiinpistävää on myös se innostus, jolla vasemmistoälymystöön kuuluvat olivat mukana edesauttamassa omasta mielestään paremman maailman syntymistä. Ehkä samanlainen sitoumuksesta kasvava innostus on läsnä myös omassa ajassamme, kun jälleen eri puolilla Eurooppaa vedetään rajalinjoja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden nimissä?

– VELI-MATTI PYNTTÄRI